

УДК: 273.3/.5.015:172.15](477)

Віталій ГНАТЮК, Марія МАЦИШИН,
методисти КЗ «Волинський обласний центр національно-патріотичного виховання,
туризму і краєзнавства учнівської молоді Волинської обласної ради»

Гра «Джура» — продовження славних традицій українського козацтва

Розглянуто роль Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») у продовженні та відродженні козацьких традицій. Проаналізовано досвід проведення гри у Волинській області, участь команд у всеукраїнських етапах та їхні досягнення.

Ключові слова: «Джура», козацькі традиції, військово-патріотичне виховання, Волинська область, всеукраїнські етапи.

Vitalii Hnatiuk, Mariia Matsyshyn. The Game „Dzhura” Is a Continuation of the Glorious Traditions of the Ukrainian Cossacks.

The article considers the role of the All-Ukrainian children's and youth military and patriotic game „Sokil” („Dzhura”) in the continuation and revival of Cossack traditions. The experience of holding the game in Volyn region, participation of teams in all-Ukrainian stages and their achievements are analyzed.

Keywords: „Dzhura”, Cossack traditions, military and patriotic education, Volyn region, all-Ukrainian stages.

Військово-патріотичне виховання завжди відігравало важливу роль у формуванні національної свідомості молоді. Однією з ключових складових цієї системи є Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»), започаткована як засіб виховання молодого покоління на засадах української історії та козацьких традицій.

Вона була запроваджена в середовищі учнівської молоді наказом Міністерства освіти і науки України від 25 грудня 2003 року № 855 «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку військово-спортивну патріотичну гру „Сокіл” („Джура”) Українського козацтва». Тепер діє нове Положення, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2018 року № 845, яке передбачає системну форму національно-патріотичного виховання (громадсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне, екологічне виховання дітей та молоді) [2].

З моменту її впровадження гра стала важливим елементом національно-патріотичного виховання в закладах освіти області. Гра «Джура» є унікальною системою, яка об'єднує елементи військово-спортивного виховання, формування громадянських навичок та розвитку національної свідомості. Вона включає в себе різні форми діяльності: змагання, квести, вікторини, фестивалі, тренінги, таборування і т. ін., що сприяють всебічному розвитку та патріотичному свідогляді учасників. Одними з основних завдань гри є підготовка молоді до свідомого захисту України та формування активної громадянської позиції, утвердження національної

ідентичності на основі духовних цінностей українського народу [3].

В рамках гри «Джура» учні вчаться базових військових навичок, таких як стройова підготовка, стрільба, топографія, орієнтування на місцевості, надання домедичної допомоги. Крім того, важливою складовою гри є виховання моральних якостей, таких як чесність, відповідальність, витримка, відвага. Не менш важливим є і культурно-історичний аспект гри, що сприяє глибокому вивченню історії українського козацтва, його традицій та звичаїв. Через гру учасники здобувають знання про героїчну боротьбу за незалежність України, що формує в них почуття гордості за свою країну та її минуле. Особливо значущою гра «Сокіл» («Джура») є на тлі сучасних викликів, коли питання національної ідентичності та виховання молоді стають ключовими для забезпечення стабільного розвитку держави.

Система гри «Джура» має певну структуру. В закладах освіти створюється первинна ланка гри – рій. Рої одного закладу освіти об'єднуються в курінь. Курінь у свою чергу може складатися з одного або двох роїв молодих козаків, трьох-п'яти роїв джур (11–14 років) і в разі потреби – двох або трьох роїв молодих козаків (15–17 років). Курінь є базовою організаційною одиницею гри. У закладі освіти найперше створюється один курінь, а після успішної апробації формуються додаткові. Офіційну реєстрацію куренів у встановленому порядку здійснює Головний штаб [6]. Рої (курені) гри, створені на базі молодіжних центрів, центрів національно-патріотичного виховання

і громадських об'єднань (за згодою), діють у порядку, передбаченому для закладів освіти.

У грі також беруть участь особи старші 18 років у статусі виховників та інструкторів із числа педагогічних працівників, студентів та громадських активістів, які залучаються до виховної роботи з дітьми й молоддю. У закладах освіти виховну опіку над кожним куренем гри здійснює виховник (педагогічний працівник чи волонтер), який призначений наказом керівника закладу освіти та забезпечує зв'язок куреня з Головним штабом. Перед призначенням виховник повинен успішно пройти відповідний вишкіл згідно з програмою, затвердженою Головним штабом. Вишколи виховників здійснюються за попереднім погодженням з Головним штабом. Для допомоги виховнику, за вибором учнів, адміністрація закладу освіти може призначати також опікуна куреня – відому заслужену особу, представника громадського об'єднання, який надав відповідну письмову згоду Головному штабові або, за його дорученням, обласному.

Організація гри в закладах освіти області спирається на учнівське самоврядування, засноване на традиціях козацького кола, вільного народного віча і являє собою добровільне об'єднання дітей для виконання завдань гри «Джура» [5].

У Волинській області гра набула особливої популярності з 2009 року. Координатором цього руху в закладах освіти області став Центр туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації (з 2019 року – КЗ «Волинський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді Волинської обласної ради» (ЦНПВТК). Це установа, яка як заклад позашкільної освіти наполегливо працює над урізноманітненням, удосконаленням форм роботи у вихованні та формуванні української ідентичності, духовно-моральних цінностей, оздоровчо-фізичних, військових навичок у учасників освітнього процесу. З того часу гра стала невід'ємною частиною виховної роботи в закладах освіти [14].

Щорічно з 2009 року проводяться обласні етапи гри «Сокіл» («Джура»), які до недавнього часу були складовою обласного Фестивалю фізичної культури та військово-патріотичного виховання учнівської молоді Волині. Захід відзначається високим рівнем організації та підготовки, великою кількістю учасників.

Обласні етапи до введення в Україні воєнного стану проводилися в польових умовах, що дозволяло учасникам не тільки випробовувати свої фізичні та інтелектуальні здібності, але й навчатися основ командної роботи і самоврядування. Зазвичай до програми заходу включають такі види змагань: «Туристсько-спортивна смуга перешкод», «Стрільба»,

«Рятівник», «Впоряд», «Перетягування линви», «Відун», «Таборування», а також творчо-мистецький конкурс «Ватра». Участь у таких заходах допомагає продемонструвати свою готовність до різних життєвих викликів, розвиваючи лідерські навички та патріотичні цінності [13].

Однак гра «Джура» – це не лише проведення територіальних етапів змагань, а й цілий комплекс заходів національно-патріотичного спрямування. Щорічно в області проводяться: конкурс звітів про роботу роїв закладів освіти у молодшій віковій групі (6–10 років), обласні змагання «Котигорошко», «Волинська Січ», «Слава героям», «Впоряд», «Криївка», «Стежками УПА», «Стежками героїв» тощо.

Для координації роботи діє обласний штаб з організації та проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Джура». Він забезпечує проведення заходів на високому професійному рівні у тісній співпраці ЦНПВТК та територіальних громад, із Товариством сприяння обороні України, Волинським обласним територіальним центром комплектування та соціальної підтримки, Волинським відділенням комітету з фізичного виховання і спорту МОН України, ВЧ № 1141 Національної гвардії України, Державною прикордонною службою України, ГУ ДСНС України у Волинській області, громадськими молодіжними організаціями (Клуб стрільби з лука «Луцькі соколи», «Луцькі лицарі», «Національний альянс», спортивний клуб козацьких бойових мистецтв «Герць», «Волинське стрілецьке братство», «Волинська Січ» тощо).

З метою підготовки фахівців гри ЦНПВТК постійно організовує обласні семінари-тренінги, вишколи для керівників гуртків, які ведуть роботу з відповідного напрямку. На базі територіальних громад у 2022 році започатковано освітній проєкт «ЦНПВТК + територіальні громади у співпраці за майбутнє України», в рамках якого проводяться семінари-тренінги для педагогів з організації гри «Сокіл» («Джура») в закладах освіти (станом на 2023/2024 н. р. гуртковою роботою з напрямку національно-патріотичного виховання охоплено 35 територіальних громад, де функціонує 40 гуртків, у яких задіяно більше 600 дітей). В області три роки поспіль проводяться обласні вишколи, які передбачають навчання виховників-педагогів гри «Джура» – «Школа підстаршин», які направлені на підготовку з числа педагогічних кадрів, представників громадських організацій виховників, котрі в подальшому проводять активну роботу щодо організації роїв та формування куренів у закладах освіти.

Вперше у 2021 році проведено обласні змагання гри «Сокіл» («Джура») серед закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Щорічно в заході беруть участь майже всі заклади освіти цього профілю.

Емблема Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)

Уроцисте відкриття обласного Фестивалю фізичної культури та військово-патріотичного виховання учнівської молоді Волині

Шкування на обласних змаганнях «Волинська Січ»

Вивчаємо героїчну історію Української держави

Враховуючи значний досвід роботи з національно-патріотичного виховання, Волинську область в 2013 році обрано для проведення Всеукраїнського науково-методичного семінару з питань патріотичного виховання молоді, який проводило Міністерство освіти і науки України, Міністерство оборони України та Інститут інноваційних технологій та змісту освіти. У 2019 році на Волині проведено Всеукраїнський семінар-тренінг для виховників гри «Сокіл» («Джура»).

Окрему увагу варто приділити участі волинських команд у всеукраїнських етапах гри. В 2009 році, представляючи вперше область на всеукраїнському етапі, рій «Волинські яструби» Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Небесної сотні (виховник Юрій Попович) виборов ІІ загальнокомандне місце [14]. В наступні роки рій неодноразово перемагав та виборював призові місця серед команд України на всеукраїнських етапах. Цю традицію в подальшому підтримали роі «Сойненська Січ» ЗОШ І–ІІІ ступенів с. Прилісне Маневицького району (виховник Юрій Скорик), «Молода Січ» ЗОШ І–ІІІ ступенів Луцького району (виховник Андрій Востріков), «Козацький цвіт» Волинського наукового ліцею Волинської обласної ради (виховник Олег Повар), «Воля» ЗОШ І–ІІІ ступенів № 1 імені Героя України Андрія Снітка (виховник Алла Іщик), «Козачата» ЗОШ І–ІІ ступенів с. Мизово Старовижівської селищної ради (виховник Володимир Вавриш), «Дубечненська Січ» ЗОШ І–ІІІ ступенів с. Дубечне Дубечненської сільської ради (керівник Віталій Яговець) [13].

Команди (рої) області з 2018 року і до початку повномасштабного вторгнення були активними учасниками всеукраїнських вишколів гри «Сокіл» («Джура») з формування військово-професійних навичок і фізичних якостей: «Джура-прикордонник» і «Джура-десантник». У 2021 році Волинь представляв у «Джурі-прикордоннику – 2021» рій Вишнівського ліцею Вишнівської сільської ради (виховник Андрій Кушук), а в «Джурі-десантнику – 2021» – рій Нововолинського ліцею № 7 (керівник Віктор Полішук).

Ці успіхи є прикладом того, що Волинь не лише зберігає традиції українського козацтва, але й активно їх розвиває, залучаючи молодь до активностей у військово-патріотичних заходах. Участь волинських роїв у всеукраїнських етапах гри «Сокіл» («Джура») свідчить, що професійна підготовка учасників, проведена в області організаційна робота відповідає високим стандартам з реалізації завдань національно-патріотичного виховання.

Висновки. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») є потужним інструментом виховання свідомої, патріотично налаштованої, психологічно й морально стійкої учнівської та студентської молоді, готової захищати суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України.

Методичні публікації

«Джура» – це завжди захопливо!

Заняття з протимінної підготовки

Вчимося влучно стріляти

Рій «Воля» Маневицького ліцею № 1 імені Героя України Андрія Снітка – один з найкращих в області

Україна понад усе!

Наймоłodші учасники гри долають смугу перешкод на III етапі Всеукраїнської гри «Сокіл» («Джура»)

У програмі гри «Джура» майстерклас від ГУ ДСНС України у Волинській області

Ми славних козаків нащадки

Волиняни серед учасників III етапу Всеукраїнської гри «Сокіл» («Джура») на горі Маківка. 2024 р.

Пам'ятаємо і шануємо

У колі друзів

Майстерклас із вивчення матеріальної частини автомата

Евакуація «потерпілого»

Заслужена нагорода – це завжди приємно!

Військова тактична підготовка

Використані джерела

1. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
2. Про затвердження Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура») : Постанова Каб. Міністрів України від 17 жовтня 2018 р. № 845. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-2018-%D0%BF#Text>
3. Типові правила та умови проведення змагань і конкурсів I (районного, міського, ОТГ), II (обласного та Київського міського), III (Всеукраїнського) етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») у середній віковій групі («джери» – учні 11–14 років). URL: <https://drive.google.com/file/d/1Lpg1T5tCsjtdrpXiTy-bdRjKJkUbOXb8/view>
4. Правила та умови проведення змагань і конкурсів III (Всеукраїнського) етапу Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») – «Джура – 2022» («молоді козаки» 15–17 років). URL: https://mega.nz/file/lklmjZaQ_#M971FOphF-5t7cTaKbeSdSD50DsrWZl95ilHfT1O6zw
5. Методичні рекомендації з організації та проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). URL: <https://patriotua.org/metodychni-rekomendatsii-hry-sokil-dzhura/>
6. Методичні рекомендації з організації роботи в куренях Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). URL: <https://drive.google.com/file/d/1TR0460KIOO-fNvu2t6vZPbfENauz00TX/view>
7. Типові правила та умови таборування Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»). URL: <http://surl.li/lfcqk>
8. Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді : офіц. вебсайт. URL: <https://patriotua.org/>
9. Всеукраїнська військово-патріотична гра «Джура». *Фейсбук*. URL: <https://www.facebook.com/dzhura.main>
10. Волинський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді. : офіц. вебсайт. URL: <https://cnpvtnk.volyn.ua/>
11. Волинський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді. *Фейсбук*. URL: <https://www.facebook.com/cnpvtnk.volyn/>
12. Освітні ініціативи Волині з національно-патріотичного виховання. URL: <https://youtu.be/GVP3y9ugoXU>
13. Національно-патріотичне виховання як система виховної роботи в закладах освіти. Гра «Джура» : метод. рек. / упоряд.: К. Я. Павлюк, М. Я. Мацішин, О. А. Стеценко. Луцьк, 2023. 84 с.
14. Романтики Волині. Туристсько-краєзнавча робота у Волинській області в період 1940–2015 рр., історія становлення та розвитку обласного Центру туризму, спорту та екскурсій : інформ. вид. Луцьк, 2016. С. 52–55.